

Redaktionelt

”For endnu at sige et Ord om Belæringen om, hvorledes Verden skal være, saa kommer Filosofien alligevel altid for sent. Den kommer først til Syne i Tiden som Verdens Tanke, efter at Virkeligheden har fuldendt sin Udviklingsproces og er afsluttet. Historien viser med Nødvendighed det samme, som Begrebet lærer, at det ideale først fremtræder i Mod-sætningen til det reale med Virkelighedens Modenhed, og at det først da opbygger denne samme Verden, naar den er begrebet i sin Substans, i et intellektuelt Riges Skikkelse. Naar Filosofien maler sit graat i graat, er en af Livets Skikkelser blevet gammel, og med graat i graat kan den ikke forynges, men kun erkendes. Først naar Skumringen bryder frem, flyver Minervas Ugle ud.”

Med dette citat fra fortalen til *Retsfilosofien* tilsigter Hegel en indkredsning af et grundvilkår for udfoldelsen af filosofisk tænkning. For det første at filosofien dybest set er gennemtrængt af en usamtidighed, og denne vedvarende tidsmæssige forskydning implicerer, at filosofien altid kommer for sent til aktualitetens fad, men samtidig gør en intellektuel dyd ud af denne forsinkelse: Minervas Ugle flyver for Hegel altid ud i skumringen, fordi dagen altid allerede må være gået på hæld, for at tanken kan udkrystallisere sig som efter-tanke. En tanke der uafslædigt må forholde sig efter-følgende i såvel bogstavelig som overført forstand, og som udtrykker, at efter-tanken bestandigt må begynde forfra og på ny i en selvudfoldende cirkularitet vedrørende refleksionerne over

dens egen grundlagsbestemmelse; et anliggende der er principielt uafslutteligt, fordi den filosofiske tænkning ikke én gang for alle kan frembringe veldefinerede og definitive forklaringer.

For det andet insisterer Hegel i kraft af sin kritiske erfaringsdialektik og begrebets anstrengelse på nødvendigheden af en tydning af den moderne virkeligheds kompleksitet, differentiering og uigennemsigthed. Begrebet Ånd er for Hegel et udtryk for en historisk akkumuleret dannelsesudvikling, der er indbegrebet af integrationen eller mere præcist formidlingen. Og netop i det moderne hvis institutioner og strukturer er gennemformidlede – og i streng forstand historiske produkter – og hvor umiddelbarheden således er problematisk, der kan Hegels tænkning blandt andet tjene til en tydeliggørelse af forskellige former for sociale logikker og historier. En tydeliggørelse der så at sige opbygger verden, når den sættes på begreb.

Som følge af ovenstående er det er i mere end én forstand nærmest i Hegels egen ånd, at *SLAGMARK* nu udgiver et klassiker-nummer omkring Hegel og hans tænkning. For det første for vedholdende at understrege betydningen af tilstedeværelsen af den kritiske refleksion i forhold til det bestandige livtag med det moderne. For det andet fordi Hegel-receptionen gennem tiden har demonstreret hans omfattende virkningshistorie, og i filosofisk henseende nærmest gør ham uomgængelig: det man ikke kan komme udenom – det må man igennem; således også med Hegel. Endelig siger man på den ene side, at efter Hegel er der mange, der gerne har villet have det hele med: totalitetsfigurens herredømme har været den uomtvistelige følgevirkning. Men samtidig har man på den anden side skærpet opmærksomheden overfor megalomanien i totalitetsbestræbelsen, og har derfor erfaret, at mindre også kan gøre det. Det er derfor, at vi med dette nummer af *SLAGMARK* så at sige vil løfte ”en flig af Hegel” i form af en række nylæsninger, der netop ikke prætenderer at være fuldstændiggørende eller restløst udtømmende hverken i sig selv eller i forhold til Hegels forfatterskab forstået som et systematisk afrundet hele.

De to første bidrag består i form af oversættelser af to klassiske originaltekster. Den første tekst er Hegels *Differens-skrift* fra 1801 der blandt andet indeholder en række refleksioner over de grundlæggende spørgsmål vedrørende frembringelsen af en filosofi om det absolutte, om forholdet mellem filosofisk tænkning og systemambition og medrefleksionen af de historiske betingelser hvorunder tænkningen må udfolde sig; skriftet er forsynet med en instruktiv indledning af Sune Frølund, der også har oversat originalteksten. Den anden tekst er Adornos *Skoteinos eller hvordan der bør læses* fra 1963, der blandt andet gør opmærksom på umuligheden af at læse Hegel og yde ham retfærdighed uden samtidig at kritisere ham. Men det er en kritik, der samtidig kun kan udfoldes ved at følge hans eget spor, og derfor implicerer en eksperimenterende

læsning for Adorno samtidig, at Hegel er genstand for sin egen målestok, og det er først på denne baggrund, at spørgsmålet om sandhedsfordringen overhovedet kan stilles.

Det efterfølgende bidrag af Lise og Jørgen Huggler udfolder sig som en minutøs kommentar til Hegels *Fortale til Phänomenologie des Geistes*. Der frembringes en oplysende oversigt over Fortalens indhold og centrale temaer er: Polemikken, Begrebets element, den ræsonnerende versus den spekulative tænkning, tanken om Ånd samt fænomenologiens funktion i Fortalens perspektiv. Peter Wolsing anlægger i sit bidrag forskellige refleksioner omkring sprog, virkelighed og spekulativ tænkning i Hegels logik. Hensigten er ud fra nedslag i Hegels logik at bestemme den spekulative tankeform som alt andet end løs og vilkårlig, men som et anliggende der er funderet i rationel tænkning. Derefter påvises det hvorledes det i kraft af en analyse af sproget er muligt for Hegel at fremhæve netop dette grundlæggende spekulative træk i erkendelsen, og sluttelig tematiseres problemet omkring bevægelsen indenfor horisonten af en såkaldt subjekt-objekt model.

Efter disse spekulative og erkendelsesmæssige indblik bevæger de næste to bidrag sig ind i et mere sociologisk orienteret felt. Lars Bo Larsen tilsigter i sit bidrag omkring den ulykkelige og den kosmiske bevidsthed at afdække, hvorfor anerkendelsen netop ikke er det centrale hos Hegel. Det godtgøres hvorledes at anerkendelsesdialektikken spiller en sekundær rolle i forhold til beskrivelsen af den ulykkelige bevidsthed og fornuftens fremkomst, hvilket finder sted i kraft af en orientering mod religionsafnittet samt under inddragelse af Slavoj Zizeks Hegel-læsning. Jesper Lohmann præsenterer i sit bidrag om fællesskab og negativitet Jean-Luc Nancys reaktualiserende læsning af Hegel. Der fokuseres på reaktualisering under inddragelse af negativiteten, der har været genstand for en vedvarende kritik af Hegel, idet forskelsbegrebet synes at have indtaget negativitetens plads, og der frembringes en præsentation af den fællesskabstanke der gør sig gældende i Nancys Hegel-læsninger samt en argumentation for, hvorledes denne ontologiske fællesskabstanke kan bidrage til den aktuelle samfundsdebat.

Jonas Holst Sørensen kortlægger i sit bidrag den antikke, græske filosofis paradigmatisk betydning for Hegels spekulative tænkning. Det vises her hvorledes filosofiens indre kamp med sig selv - som eksempelvis Heraklit og Platon har blotlagt - gennemspilles yderligere hos Hegel og centralt står temaer som sprog og logos, den græske og den moderne verden og hjemkomsten som problem, og det udmøntes i et perspektivrigt udblik til centrale dele af tænkningen i det 20. århundrede. Peter Aaboe Sørensen leverer i sit bidrag en nærlæsning af udvalgte dele af *Einleitung til Phänomenologie des Geistes* med særligt henblik på en afdækning af sammenhængens betydningsfuldhed hos Hegel; en

sammenhæng der på den ene side er bevidsthedens eget konstrukt, og som i selvsamme forbindelse overskrider subjektiviteten. Endelig slutter Poul Kragh Jensen bidragene af med en omfangsrig og oplysende skandinavisk Hegel-bibliografi, der dækker perioden 1985-2002.

Vores intermezzo, der fungerer som et aktualiserende udstillingsvindue, rummer denne gang to omfattende interviews. For det første et interview med Dorthe Jørgensen der under overskriften ”Den moderne bevidstheds katedral” blotlægger hendes mangeårige arbejde med Hegel, og hvor hun giver en række relevante bud på en aktualiserende Hegel-læsning centreret omkring felter som metafysik, historiefilosofi og æstetik. Det andet interview former sig under overskriften ”Den nye verdens(u)orden” som en samtale med Lars Erslev Andersen omkring globalisering, terror og islamisk fundamentalisme. Nummeret afsluttes med en mangfoldig og fyldig anmeldersektion vedrørende aktuelle udgivelser. Og med disse ord ønsker redaktionen læseren god læselyst.